

Ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų metinių ataskaitų pateikimo ir vertinimo tvarkos aprašo priedas

(Ilgalaikės institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programos vykdymo metinės ataskaitos pavyzdinė forma)

ILGALAIKĖS INSTITUCINĖS MOKSLINIŲ TYRIMŲ IR EKSPERIMENTINĖS (SOCIALINĖS, KULTŪRINĖS) PLĖTROS PROGRAMOS METINĖ ATASKAITA

Gauta Lietuvos mokslo taryboje

(Data – pildo Taryba)

Ataskaitos registracijos Nr.

(Pildo Taryba)

1. DUOMENYS APIE PROGRAMĄ

Programos pavadinimas	<i>Visuomenės struktūros, socialinė sąveika ir jos poveikis valstybės raidai (Naujieji laikai)</i>
Mokslo ir studijų institucija (programos vykdytoja)	Lietuvos istorijos institutas, Kražių g. 5, LT-01108, (85) 261 44 36, sekretoriatas@istorija.lt , kodas 111955361
Programos trukmė	2012–2016 m.
Laikotarpis, už kurį teikiama ataskaita	2013 m.
Programai skirti norminiai etatai	6,37

2. PROGRAMOS VYKDYTOJAI

Eil. Nr.	Mokslo laipsnis	Vardas, pavardė	Pareigos
Programos vadovas			
1.	Habil. dr.	Tamara Bairašauskaitė	Vyriausioji m. d. (1,0 et.)
Kiti programos vykdytojai			
2.	Dr.	Reda Griškaitė	Vyresnioji m. d. (1,0 et.)
3.	Dr.	Olga Mastianica	Jaunesnioji m. d. (2013-01-02–08-02 0,5 et.; 2103-08-02–12-31 0,25 et.)
4.	Habil. dr.	Aldona Prašmantaitė	Vyresnioji m. d. (1,0 et.)
5.	Dr.	Jolita Sarcevičienė	Mokslo darbuotoja (1,0 et.)
6.	Dr.	Gintautas Sliesoriūnas	Mokslo darbuotojas. (0,75 et.)
7.	Dr.	Darius Vilimas	Mokslo darbuotojas

			(1,0 et.)
8.	Dr.	Vilma Žaltauskaitė	Mokslo darbuotoja (1,0 et.)

3. ATLIKTI DARBAI IR PROGRAMOS REZULTATAI

2013 m. programos tikslą tirti Lietuvos visuomenės socialinę struktūrą, jos daugialypę įvairovę, kaitą, raišką, įtaką visuomenės ir valstybės raidai Naujaisiais laikais (XVI a.–XX a. pr.) įgyvendino 8 mokslininkai. Programos uždaviniai vykdyti chronologiniais bei teminiais blokais, kaip numatyta programoje. Programos vykdytojai pagrindinį dėmesį skyrė istorijos šaltinių paieškai, rinko medžiagą Lietuvos ir Lenkijos archyvuose, bibliotekų rankraščių skyriuose. Paieškų rezultatus pateikė moksliniuose straipsniuose ir konferencijų pranešimuose.

Darius Vilimas (1,0 etatas) toliau tyrė temą „Bajoras LDK paviėtų žemės teismuose XVI a. II pusėje (1566–1600 m.)“, dirbo su LDK Kauno, Upytės paviėtų ir Žemaitijos žemės teismų knygomis (92 knygos) VUB RS. Jis tyrė žemės teismų aktų, einamųjų reikalų ir teismo sprendimų knygas. Taip diferencijuota Žemaitijos žemės teismų knygų sudėtis, palyginti su kitų LDK paviėtų žemės teismų knygomis, yra unikali. Ji rodo šių bajoriškų teismų aktyvumą ir jų kanceliarijų darbuotojų aukštą kompetencijos lygį.

Remiantis 2012–2013 m. sukaupta medžiaga parašė ir įteikė spaudai tris planuotus straipsnius:

1. Bajorai baltarusiškų LDK paviėtų žemės teismo knygose (teisinis aspektas), 1,0 aut. 1. *Lituanistica*.
2. Bajorai baltarusiškų LDK paviėtų žemės teismuose (socialinis aspektas), 0,9 aut. 1. *Lituanistica*.
3. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paviėtų žemės teismų darbo pobūdis (XVI a. pabaiga), 0,8 aut. 1. *Acta Humanitarica Universitatis Saulensis*.

Gintautas Sliesoriūnas (0,75 etato) LMAVB RS, VUB RS rinko istorinę medžiagą tema „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų grupuočių kovos XVII ir XVIII amžių sandūroje“. Surinko vertingos korespondencijos, seimelių nutarimų, medžiagos apie Vidaus karo Lietuvoje pradžią (1697–1696) ir LDK bajorų generalinės (Valkininkų) konfederacijos veiklą 1700–1702 metais. Parašė ir įteikė spaudai planuotąjį straipsnį apie LDK didikų grupuočių, pirmiausia Sapiegu, pozicijas kaita po 1697 m. karaliaus rinkimų ir jų dalyvavimą LDK bajorijos konfederaciniame susivienijime – rokoše 1697 m.:

4. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų grupuotės ir rokošas po Augusto II Stiprijojo elekcijos (1697-1698 m.), 1,0 aut. 1. *Chronicon Palatii Magnorum Ducum Lithuaniae/ Lietuvos didikų kunigaikščių rūmų kronika*

Jolita Sarcevičienė (1,0 etatas) rinko medžiagą monografijai „Lietuvos valstiečių šeimos struktūra XVIII a.: tarp Rytų ir Vakarų“ LVIA ir bibliotekų Retų spaudinių bei rankraščių skyriuose (LMAVB, NMB, VUB). Sukaupė 1786 m. duomenis apie Bresto ir Kobrino ekonomijų valstiečių šeimas, dirbo su Daugėlišio parapijos metrikų knygomis, sugrupavo 1786 m. duomenis apie 1338 Šiaulių ekonomijos valstiečių šeimas; sukaupė 1743–1791 m. statistinius duomenis apie Lietuvos etninių vietovių valstiečių šeimas. Taip pat rinko medžiagą, reikalingą parodyti valstiečių šeimą platesniame socialiniame kontekste, nustatyti visuomenės lūkesčius ir reikalavimus vaikų auklėjimui ir lavinimui, susieti juos su valstiečių šeima. Pagal LII ir Lenkijos MA Istorijos instituto ekvivalentinius mainus 10 d. dirbo Varšuvos bibliotekose, rinko

istoriografinę medžiagą, reikalingą lyginamajai analizei.

2103 m. planavo parengti du straipsnius. Parengė vieną planuotą straipsnį ir vieną neplanuotą straipsnį:

5. XVIII a. pabaigos Lietuvos valstiečių šeimos struktūros bruožai Šiaulių ekonomijos inventorių duomenimis, 1,5 aut. l. Rengiamas įteikti spaudai.
6. Tėvai, vaikai ir edukacija namuose XVIII a. II pusėje. 1,75 aut. l. Įteiktas šiuo metu komplektuojamam straipsnių rinkiniui "Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII a.: valstybė, kultūra, edukacija". Straipsnis parengtas pranešimo konferencijoje pagrindu.

Planuotojo straipsnio apie valstiečių šeimos rekonstrukciją pagal Daugėlišio parapijos metrikų knygas (1706–1806) rašymas užtrunka dėl demografinių šaltinių pobūdžio ir jiems rinkti nepalankių sąlygų.

Demografinių masinių šaltinių rinkimas ir sisteminimas reikalauja itin didelių laiko sąnaudų. Tik 2013 m. paskutiniame ketvirtyje programos vadovei pavyko susitarti dėl nemokamo kai kurių šaltinių fotografavimo LVIA. Iki to laiko juos teko perrašinėti, grupuoti ir klasifikuoti „rankiniu būdu“. Šio straipsnio rengimas nukeltas į kitus metus. Neplanuotas straipsnis sudaro vieną iš temos aspektų. Jame nagrinėjami visuomenės ir valstybės reikalavimai ir rekomendacijos šeimai kaip visuomenės daliai (auklėjamasis aspektas).

Tamara Bairašauskaitė (1,0 etatas) rinko medžiagą LVIA temai „Bajorų žemvaldžių nuosmukis ir išlikimas: tapatybės krizė (1863–1914 m.)“. Pagrindinį dėmesį sutelkė į atskirų bajorų žemvaldžių grupių (moterų, totorių) santykių su nuosavybe, taip pat į ir kovą dėl žemės po baudžios panaikinimo. Tyrimas rodo, kad kovos dėl žemės problema yra plati ir tirtina keliais aspektais. Jai atskleisti vieno šiai temai planuoto straipsnio nepakanka. 2013 m. ji aiškinosi dvarininkų ir buvusių dvarų valstiečių baudžiauninkų nuosavybės santykius. Planavo parašyti tris straipsnius, parašė ir įteikė du planuotus ir vieną neplanuotą straipsnį:

7. Kova dėl žemės: dvarininkų ir dvarų valstiečių nuosavybės santykiai XIX a. II pusėje. 1,5 aut. l. Rengiamas teikti į *Lituanistica*
8. Lietuvos bajorės ir žemėvalda: nuosavybės santykiai XIX a. antrojoje pusėje. *Lietuvos istorijos studijos*, (paskelbtas, žr. ataskaitos p. 4).
9. Татарское землевладение в Виленской губернии во второй половине XIX – начале XX века. 1,5 aut. l. Specialusis „Lietuvos istorijos studijų leidinys“ (t. 10). ISSN 1822-4016. Straipsnis parengtas pranešimo konferencijoje pagrindu, įteiktas sukomplektuotam straipsnių rinkiniui.

Planuotas straipsnis apie ekonominį bajorų žemvaldžių atsaką į baudžios panaikinimą dėl labai didelės archyvinės medžiagos apimtys nukeltas į kitus metus.

Aldona Prašmantaitė (1,0 etatas) rinko medžiagą LVIA ir LMAVB RS temai „Lietuvos Romos katalikų dvasininkijos hierarchijos socialinė raida XIX a.: Vilniaus vyskupija“. Pagal LII ir Lenkijos MA Mokslo istorijos instituto ekvivalentinius mainus 12 d. dirbo Popiežiškojo Bažnytinio instituto Romoje Varšuvos filiale. Čia naudojosi mikrofilmais su Vatikano archyvo dokumentais. Vykdomai temai ypač vertingos vyskupijos hierarchų *Processus Consistoriales* – Apaštalo Sostui teikti duomenys apie kandidatus į vyskopus. Istorografinė medžiaga rinkta LMAVB, VUB, Varšuvos universiteto bibliotekose. Tęstas vardinio Vilniaus vyskupijos XIX a. katedros prelatų sąrašo sudarymas. Duomenims patikslinti būtinas darbas su RVIA saugomais dokumentais. Parašė tris planuotus straipsnius, kurie teikiami mokslo leidiniams:

10. XIX amžiaus Vilniaus vyskupijos prelatų propozitai (1,0 aut. l.), *Folia Historica Cracoviensia*.

11. Vilniaus vyskupų bažnytinės karjeros ypatumai XIX a. (1,0 aut. l.), *LKMA Metraštis*.
12. Vilniaus vyskupijos katedros kapitulos struktūros raidos bruožai XIX a. (1,0 aut. l.). Straipsnis parengtas, bet jį reikia papildyti medžiaga iš RVIA.

Vilma Žaltauskaitė (1,0 etatas) toliau tyrinėjo temą „Katalikų dvasininkas XIX a. II pusės – XX a. pradžios Lietuvos visuomenėje. Socialinis portretas“. Ji rinko medžiagą LVIA, LMAVB RS, VUB RS, Kauno arkivyskupijos kurijos archyve. Ypatingą dėmesį skyrė egodokumentams ir pasaulietinės valdžios laikyseną atspindintiems šaltiniams, kurie rodo Romos katalikų dvasininko karjeros pasirinkimo motyvus, dvasininkų religingumą, mobilumą, jo varžymą po 1863–1864 sukilimo. Šios medžiagos pagrindu parašyti ir įteikti spaudai du planuoti straipsniai:

13. Romos katalikų dvasininkų mobilumas Žemaičių (Telšių) ir Vilniaus vyskupijose (po 1863–1864 sukilimo iki XX a. pradžios), 1,0 aut. l. *Lietuvos istorijos metraštis*.
14. „Matyti mane kunigu“. Romos katalikų dvasininko karjera: paskatos ją rinktis ir galimybės realizuoti (XIX a. II pusė – XIX a. pab.), 1,0 aut. l. *LKMA Metraštis*.

Reda Griškaitė (1,0 etatas) tyrinėjo Lietuvos provincijos intelektualų grupės formavimąsi ir raidą XIX a. pr. – XIX a. 7 deš. Vienas svarbiausių tikslų buvo toliau fiksuoti tą XIX amžiaus pirmosios pusės Lietuvos bajoriją, kuriai kūryba buvo tapusi svarbia veiklos sritimi, registruoti net ir menkiausias kūryba paženklintas vietas, taip plečiant intelektinę XIX a. geografiją. LVIA ji tyrė Gorskių, Kostrovickių ir Tiškevičių šeimos archyvus, NMB – Kosakovskių šeimos archyvą ir Pliaterių giminės archyvą. Pasirūpinusi Švietimo mainų paramos fondo finansuojama stažuote 2013 m. spalio 1 – lapkričio 30 d. stažavosi Lenkijos MA Istorijos institute, XIX–XX a. visuomenės kaitos tyrimų grupėje. Rinko medžiagą Nacionalinėje bibliotekoje Varšuvoje, Varšuvos UB, A. Mickevičiaus v. literatūros muziejaus ir Literatūros tyrimų instituto rankraštynuose, Jogailos universiteto bibliotekoje Krokovoje, Lenkijos MA archyve Krokovoje. Parašė ir įteikė spaudai du planuotus straipsnius:

15. Lietuvos provincijos intelektualų grupės formavimasis ir raida (XIX a. pr. – XIX a. 7 d.): bendrieji tyrimo aspektai, 2,0 aut. l. *Lietuvos istorijos metraštis*.
16. Socialinė ir kultūrinė Vilniaus filomatų savirefleksija (pagal Imperatoriškojo Vilniaus universiteto studentų tardymo bylų protokolus: 1823-08-01 – 1824-04-27), 2,0 aut. l. *Lietuvos istorijos studijos*.

Olga Mastianica (2013-01-02–08-02 0,5 etato; 2103-08-02–12-31 0,25 etato) tyrė modernėjančios visuomenės profesionalėjimą XIX a. pab.–XX a. pr. Rinko statistinius duomenis ir kitą medžiagą įvairiuose LVIA fonduose: Vilniaus generalgubernatoriaus ir gubernatoriaus kanceliarijos, Vilniaus gubernijos žandarų valdybos. Siekė apibūdinti Vilniaus, Kauno, iš dalies Suvalkų, gubernijų visuomenės profesionalėjimą, jo kryptis ir įtaką socialiniam mobilumui, išskirti pagrindines profesines grupes ir išsiaiškinti jų socialinę kilmę. Parašė ir parengė spaudai planuotą straipsnį:

17. Lietuvos visuomenės profesionalėjimo kryptys XIX a. pabaigoje“, 1,0 aut. l. *Istorija*.

4. PUBLIKUOTI MOKSLINIŲ TYRIMŲ REZULTATAI

1. Bairašauskaitė, T. Bajorų žemvaldžių sudėtis Kauno ir Vilniaus gubernijose XIX a. antrojoje pusėje. *Lituanistica*, 2013. T. 59. Nr. 1(91), p. 9–23. ISSN 0235–716X.

- www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/lituanistica
2. Bairašauskaitė, T. Lietuvos bajorės ir žemėvalda: nuosavybės santykiai XIX a. antrojoje pusėje. *Lietuvos istorijos studijos*, 2013. T. 32, p. 84–98. ISSN 1392-0448. www.lis.lt
  3. Mastianica, O. XIX amžiaus visuomenės profesionalizacijos ir socialinės sąveikos problemos Vakarų Europos istoriografijoje. *Lituanistica*, 2013. T. 59 Nr.1(91), p. 24–33, ISSN 0235-716X. www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/lituanistica
  4. Prašmantaitė, A. Archyviniai šaltiniai XIX a. Lietuvos katalikų dvasininkijos socialinės raidos tyrimams: tarnybos lapai. *LKMA Metraštis*, t. 37, Vilnius, 2013, p. 57–79, ISSN 1392-0502. www.lkma.lt
  5. Sarcevičienė, J. „Krikštas – tai ne gimimas, o laidotuvės – tai ne mirtis“: parapijų metrikų knygos istorinės demografijos ir šeimos tyrimų kontekste. *Ministri historiae. Pagalbiniai istorijos mokslai LDK tyrimuose*, sud. Z. Kiaupa, J. Sarcevičienė. Vilnius, 2013, p. 451–472. ISBN 978-9955-847-70-0.
  6. Sarcevičienė, J. „Nie mogą ich świątobliwie wychowywać, jeśli owych nie gromią“: relacje rodziców i dzieci w piśmiennictwie XVIII wieku. *W kręgu rodziny epok dawnych. Dzieciństwo*, red. B. Popiołek. Warszawa, 2013, s. 397–414, ISBN 978-83-7181-817-2.
  7. Sliesoriūnas, G. The image of Lithuania in English Publications in the 17th Century, *Lithuanian Historical Studies*, 2011, vol. 16, Vilnius, 2012, p. 95–118. ISSN 1392-2343. [straipsnis įteiktas 2012 m. vasarą, leidinys išėjo 2013 m. su 2012 m. data, todėl straipsnis nepateko į 2012 m. ataskaitą]
  8. Sliesoriūnas, G. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų Pacų nuostatos valstybės užsienio politikos klausimais XVII a. 6-8 dešimtmečiais“, *Chronicon Palatii Magnorum Ducum Lithuaniae/ Lietuvos didikųjų kunigaikščių rūmų kronika*, t. 2 (2011), Vilnius, 2012, p. 274–282. ISSN 2029–8943. [straipsnis įteiktas 2012 m. kovo mėn. leidinys išėjo 2013 m. su 2012 m. data, todėl straipsnis nepateko į 2012 m. ataskaitą].
  9. Vilimas, D. Žemės teismo knygų, išlikusių Baltarusijos Nacionaliniame istorijos archyve Minske, apžvalga iki 1600 m. (žemės teismo knygų kaip šaltinis tiriant bajorijos istoriją). *Lietuvos istorijos metraštis. 2012 metai, 1*. Vilnius, 2013, p.165–176. ISSN 0202-3342.
  10. Vilimas, D. Bajorai Upytės pavieta teisme pagal žemės teismo knygas (paskutinis XVI a. dešimtmetis). *Lituanistica*. 2013. T. 59 (2013), Nr. 1(91), p. 1–8. ISSN 0235-716X. www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/lituanistica
  11. Vilimas, D. Žemaičių bajorai žemės teisme XVI a. pabaigoje (trumpa buvusių ir esamų Žemaitijos žemės teismo knygų apžvalga). *Lituanistica*. 2013. T.59. Nr. 4(94), p. 218–230. ISSN 0235-716X. www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/lituanistica
  12. Žaltauskaitė, V., Žiūrienė, R. Concerning a Flowery Tablecloth and the Computer Analysis of a Nineteenth-Century Photographic Image, *Limes: Borderland Studies*, Volume 6, Issue1, 2013, p. 64–84. ISSN 2029-7475 (Print) ISSN 2029-7483 (Online) (V. Žaltauskaitės dalis – 0,7 aut. l.)
  13. Žaltauskaitė, V. Pasaulietinių dalykų – rusų kalbos, literatūros, tėvynės istorijos ir geografijos – mokymas dvasininkų rengimo įstaigose (XIX amžiaus antroji pusė), *Archivum Lithuanicum* 15, 2013, p. 265–302, ISSN 1392-737 X. http://www.lki.lt/LKI_LT/index.php?option=com_content&view=article&id=797
  14. Žaltauskaitė, V. [rec.:] Пол Верт, *Православие, инославие, иноверие: очерки по истории религиозного разнообразия Российской империи*, Москва: Новое литературное обозрение, 2012; 280 с. *Lithuanian Historical Studies* 17, 2012, Vilnius,

5. REZULTATŲ SKLAIDA

Programos vykdytojai tyrimų rezultatus viešino konferencijose, III Lietuvos istorikų suvažiavime (iš viso 12 pranešimų), mokslo populiarinimo straipsnyje, parodoje ir radijo laidose.

I. Mokslinės konferencijos:

Tarptautinė mokslinė konferencija „Aktualios Lietuvos istorijos ir kultūros problemos akademiniam diskurse: Lietuvos ir Lenkijos mokslininkų interpretacijos“ (LEU, LII, Varmijos Mozūrų universitetas Olštynė), Vilnius, 2013 m. gegužės 9–11 d. (32 dalyviai):

1. Bairašauskaitė, T. Rusifikacija ir Vakarų gubernijų bajorų žemvaldžių santykis su žeme XIX a. II pusėje.
2. Vilimas, D. Bajoriškos kultūros sklaida LDK žemės teismuose (XVI a. pab.).
3. Žaltauskaitė V. Tarptautinė konferencija „Ugdymas kultūros ir žmogaus raidos kryžkelėse: Meilės Lukšienės pedagoginio palikimo išvalgos praeičiai, dabarčiai, ateičiai“ (Konferencija yra valstybinės programos „100-osios Meilės Lukšienės gimimo metinės – UNESCO minima sukaktis“ renginys), Vilnius, 2013 m. balandžio 25–26 d. (69 dalyviai). Pranešimas: Apie „moralškai sunkią“ tarnybą arba pasaulietinių dalykų mokytoją Romos katalikų dvasinėse seminarijose (XIX a. II pusė–XX a. pradžia).
4. Žaltauskaitė V. Mokslinė konferencija „Kalbiniai Antano Baranausko skaitymai: stereotipai ir XXI amžiaus išvalgos (LKI ir VLKK), Vilnius, 2013 m. gegužės 15 d. (14 dalyvių). Pranešimas: Sociokultūrinė Romos katalikų dvasininko Antano Baranausko viešosios veiklos aplinka (XIX a. II pusė).
5. Žaltauskaitė V. Tarptautinė konferencija „1863–1864 m. sukilimas ir jo vieta Vidurio ir Rytų Europos tautų kolektyvinėje atmintyje“ (LII), Vilnius, 2013 m. rugsėjo 11–14 d. (24 dalyviai). Pranešimas: Rusų kalba seminarijose. Korektūros po sukilimo.
6. Žaltauskaitė V. Tarpdalykinė konferencija „Vaizdo kontrolė“ (LKTI), Vilnius, 2013 m. spalio 24–25 d. (16 dalyvių). Pranešimas: Apie fotografuoti mėgusį dvasininką ir vyskupo atvaizdo funkcionavimą XIX a. pabaigos Lietuvos kontekste. (Vilniaus vyskupo Karolio Hrynevickio atvejis).
7. Bairašauskaitė T. Tarptautinė mokslinė konferencija „Türkų istorija ir kultūra Lietuvoje“, (VU IF Kultūrinių bendrijų studijų centras, VU FF Türkų kalbos centras). Vilnius, gegužės 29–31 d. (34 dalyviai). Pranešimas: Totorių žemėvalda Vilniaus gubernijoje XIX a. II pusėje – XX a. pr.

III Lietuvos istorikų suvažiavimas „Nuo politinės istorijos prie istorijos politikos“ (LII, Lietuvos nacionalinis istorikų komitetas, ŠU), Šiauliai, 2013 m. rugsėjo 26–29 d. (66 dalyviai ir gausiai susirinkusi akademinė bendruomenė):

8. Vilimas, D. LDK pavietų žemės teismų darbo pobūdis.
9. Žaltauskaitė, V. Apie Romos katalikų dvasininkų luomą Rusijos imperijoje XIX a. II pusėje.

Tarptautinė XII mokslinė konferencija „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje: valstybė, kultūra, edukacija. Skiriama 240-osioms Edukacinės komisijos įsteigimo metinėms“ (LII, VDU), Vilnius, 2013 m. spalio 10–11 d. (22 dalyviai):

10. Sarcevičienė, J. Tėvai, vaikai ir edukacija namuose XVIII a. II pusėje.
11. Žaltauskaitė, V. Romos katalikų dvasininkų ugdymo pokyčiai fiksuojami regulose (XVIII a. pabaiga – XIX a.).
12. Sliesoriūnas G. IX tarptautinė mokslinė konferencija „Kunigaikščių Oginskių politinė, kultūrinė veikla: praeities refleksijos, ateities perspektyvos“ (LEU, Rietavo Oginskių kultūros istorijos centras etc.), Vilnius, spalio 18 d. (10 dalyvių iš Lietuvos ir Baltarusijos). Pranešimas: Grigalius Oginskis ir politinio konflikto Lietuvoje peraugimas į Vidaus karą XVII a. pab.

II. Mokslo populiarinimas:

Sliesoriūnas, G. LDK istorija: Švedijos karaliaus Karolio XII kerštas Darsūniškio miesteliui 1702 metais. Publikacija leidinyje „15 min.“. Elektroninė versija - 2013 liepos 23d.

<http://www.15min.lt/naujiena/ziniosgyvai/istorija/ldk-istorija-svedijos-karaliaus-karolio-xii-kerstas-darsuniskio-miesteliui-1702-metais-582-355897#ixzz2n4pzhhiq>

Griškaitė R. kartu su Cicėniene R. LMAVB surengė albumų parodą „Noriu būti Tavo knygoje...“ XVII–XXI a. atminimų albumai iš Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rinkinių“. Paroda atidaryta 2013-04-11. Ekskursijos visuomenei po šią parodą (2013-04-25; 2013-05-02; 2013-05-09).

Griškaitė R. Pasakojimai apie Lietuvoje saugomus atminimų albumus radijo laidoje *Gyvoji istorija* (LRT, 2013-04-19) ir radijo laidoje *Ruskojioje radijo* (LRT, 2013-04-21).

6. PASTABOS APIE PROGRAMOS VYKDYMO EIGĄ

2013 m. darbo patirtis rodo, kad visi programos vykdytojai laikėsi pirminio plano, tačiau jo įgyvendinimas nebuvo toks sklandus, kaip pirmaisiais metais. Lieka neišspręsta pagrindinė problema:

1. Istorijos šaltinių tyrimas ir darbas archyvuose. Programai įgyvendinti nepakanka šaltinių iš Lietuvos saugyklų. Svarbūs XVI–XIX a. šaltiniai saugomi Baltarusijos ir Lenkijos atminties saugyklose. Visiems XIX amžiaus istorijos tyrėjams ypatingai svarbus darbas Rusijos valstybiniame istorijos archyve Sankt Peterburge, į kurį patekti programos vykdytojai turi ribotas galimybes. Kadangi nėra sukurtas ilgalaikių programų vykdytojų komandiruočių į užsienio archyvus finansavimo mechanizmas, išvykomis tenka rūpintis individualiai. Programos dalyviai rodo iniciatyvą, stengiasi naudotis ekvivalentiniais mainais (2013 m. dviejų tyrėjų trumpalaikės komandiruotės) ir ŠMPF stažuotėmis (2013 m. vienos tyrėjos dviejų mėnesių stažuotė). Visur reikia dalyvauti konkurse, nėra garantijų, kad jis bus laimėtas. Šios nedidelės išvykų į užsienio archyvus galimybės nepadengia jų tikrojo poreikio. Iki galo lieka neišspręstas klausimas dėl komandiruočių į kitas Lietuvos atminties saugyklas, pirmiausia – Kauno, nors LII stengiasi šias išlaidas padengti pavieniams

tyrėjams.

Dėl apibūdintų priežasčių pradėjo strigti kai kurių straipsnių užbaigimas ir teikimas spaudai per ataskaitinį laikotarpį.

2. Iki galo lieka neišspręstas dokumentų kopijavimo klausimas. Nuo 2014 m. kovo mėn. LVIA, kai tik bus įrengtos specialios vietos, bus leidžiama nemokamai fotografuoti dokumentus savo įranga. Tačiau bibliotekų rankraštynuose dokumentų kopijavimas yra mokamas, o ilgalaikėje programoje kopijavimo išlaidos nėra numatytos.
3. Išlieka poreikis koreguoti tyrimų seką ir tiriamų problemų aspektus. Pagrindinė priežastis – didelė istorijos šaltinių apimtis (teismų knygos, metrikų knygos, bajorų žemėvaldos dokumentai ir pan.). Kita priežastis yra ta, kad planuojant straipsnių temas buvo neįmanoma nuspėti, kur link pasuks užsibrėžtų problemų tyrimas. Kai kurie aspektai reikalauja gilesnės ar platesnės analizės. Todėl jau šiandien galima pasakyti, kad metų planuose dalies straipsnių rengimą reikia sukeisti vietomis ir koreguoti temas. Nuo to programos tikslas, uždaviniai, numatytų publikacijų skaičius ir kokybė nenukentės.
4. Rengiant ilgalaikę programą jos vykdytojų indėlis buvo planuojamas atsižvelgiant į viso etato pareigybinius reikalavimus. Tačiau situacija nuolat kinta. Programos vykdytojai dalyvauja LMT skelbiamuose konkursuose, tarptautiniuose projektuose ir pan. Todėl keičiasi užimamo etato dalis, bet išpareigojimai ir krūviai programoje lieka tie patys. 2012 m. buvo pageidaujama aiškiai apibrėžti galimybės koreguoti ilgalaikės programos dalyvių darbų apimtį, atitinkamai – programos galutinį rezultatą, atsižvelgiant į konkrečią situaciją. Tačiau tai nebuvo padaryta.

Santrumpos:

LEU- Lietuvos edukologijos universitetas

LII – Lietuvos istorijos institutas

LIS – Lietuvos istorijos studijos

LKI – Lietuvių kalbos institutas

LKTI – Lietuvos kultūros tyrimų institutas

LKMA – Lietuvių katalikų mokslo akademija

LMAVB – Lietuvos Mokslo akademijos Vrublevskių biblioteka

LVIA – Lietuvos valstybės istorijos archyvas

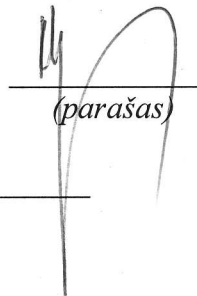
NMB – Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka

RVIA – Rusijos valstybinis istorijos archyvas Sankt Peterburge

VLKK – Valstybinė lietuvių kalbos komisija

VUB – Vilniaus universiteto biblioteka

Programą vykdančios institucijos vadovas

(parašas)

Rimantas Miknys
(vardas, pavardė)